

Cirkulärnr: 1991:177
Diariernr: 1991:2665
Handläggare: Jan Söderström
Avdsek: SAM Gatu
Datum: 1991-12-04
Mottagare: Kommunstyrelsen
Rubrik: Kommunernas vatten- och avloppssystem är
bättre än sitt rykte
Bilagor: Rapporten

Kommunernas vatten och avloppssystem är bättre än sitt rykte

De kommunala va-anläggningarna är bättre än sitt rykte. Det är den något överraskande slutsatsen i den studie med titeln "Det Kommunala Underhållsberget, delrapport vatten och avlopp" som Kommunförbundet genomfört.

I motsats till vad som ofta påstås i massmedia kan man inte tala om någon kris för de kommunala ledningsnäten. Vattnet som konsumenterna får i sina kranar håller nästan utan undantag mycket hög kvalitet. Det är inte ovanligt att samma vatten säljs på flaska i butikerna till 1 000 gånger så högt pris som man betalar hemma för vattnet i kranen. Abonnenterna drabbas endast mycket sällan av avbrott i vattenförsörjningen. Kommunerna håller alltså en hög leveranssäkerhet.

Flera studier visar att åldern är ett dåligt mått för att bestämma ledningarnas livslängd och underhållsbehov. Det finns ledningar i drift som är över 100 år gamla, men större delen av nätet är än så länge relativt nytt. 70 % av de allmänna va-ledningarna är anlagda under perioden 1960-1980.

Läckande vattenledningar är ett problem i många kommuner

Bruttoläckaget är nu i genomsnitt 22 % av den producerade vattenmängden. (Siffran inkluderar dock bl a va-verkets egen förbrukning för spolning av bassänger, filterrengöring m m.) Den utläckande vattenvolymen har ökat sakta under det senaste decenniet. Räknat per kilometer ledning har emellertid läckaget sakta minskat. Denna skenbara motsättning beror på att längden på de kommunala va- ledningarna ökat mycket kraftigt. Sedan 1970 har ledningslängden mer än fördubblats, vilket främst är en följd av det utspridda villabyggande, som ägt rum under de senaste decennierna. Under samma period har vattenkonsumtionen i stort sett legat konstant.

Inläckaget i otäta avloppsledningar

Totalt sett räknar man med att inläckaget ökar den vattenmängd som måste renas i avloppsreningsverken med cirka 50 %. Varken utläckaget från vattenledningarna eller inläckaget i avloppsledningarna bedöms dock i allmänhet vara något dominerande problem, vare sig miljömässigt eller ekonomiskt. Alla genomsnittssiffror döljer de stora skillnader som finns mellan kommunerna. Det finns kommuner där problemen är obetydliga, medan det å andra sidan finns flera kommuner som har omfattande problem med läckaget. Särskilt besvärligt är läget i sådana kommuner som både har bekymmer med råvattenförsörjningen och problem på ledningsnätet.

Investeringarna i va-anläggningarna ökar nu snabbt

Ökningen beräknas fortsätta till mitten av 90-talet, för att då kulminera i en topp på ca 5 miljarder kronor per år. Denna volym är nästan lika stor som under rekordåren runt 1970. Det är framför allt reinvesteringarna i befintlig anläggningar som ökar.

Stora behov av reinvesteringar i vattenverken och ledningsnäten

Behovet av reinvesteringar i vattenverken är inte bara ett resultat av att de anläggningar som byggdes under 1960 och -70-talet nu börjar åldras. Livsmedelsverkets föreskrifter för dricksvattenproduktionen innebär att lokalerna i vattenverken skall uppfylla samma normer som livsmedelslokaler och att ett antal nya säkerhetsbarriärer måste installeras. Sammantaget innebär det att 600-800 av landets vattenverk måste byggas om tidigare än vad som eljest är tekniskt eller ekonomiskt motiverat. Investeringsbehovet bedöms vara minst 800 miljoner kronor per år fram till 1995.

Ledningarna är va-verkens stora nedgrävda kapital. Av det totala anskaffningsvärdet för va-anläggningarna på 300 miljarder kronor svarar ledningarna för nära 85 %. Reinvesteringarna i ledningsnäten har ökat fortlöpande under hela 80-talet. Reinvesteringarna ligger idag på ca 1,3 miljarder per år och behöver öka med ca 50 % mot sekelskiftet.

Bättre kväverening i kustkommunerna kostar 3-4 miljarder kr

Förnyelsen av reningsverken har huvudsakligen styrts av ökade miljökrav under en lång följd av år. Den fråga som nu är aktuell är kravet på förbättrad kväverening för kustnära reningsverk i södra Sverige. Sammanlagt berörs ett 80-tal reningsverk av de skärpta kraven. Investeringsbehovet uppgått till minst 3-4 miljarder kronor. Till detta skall läggas fördyrade driftskostnader på uppskattningsvis en halv miljard kronor årligen.

Under hela 1980-talet har taxan varit i stort sett oförändrad i reala termer. Detta trots att taxeintäkterna täcker en allt större andel av kommunernas samlade va-utgifter. Kostnadstäckningen med taxan är nu i genomsnitt 87 %. En real ökning av taxan är trolig under 1990-talet. I de flesta kommuner blir den sannolikt knappast större än ca 10 %. Undantaget är fram- för allt de kommuner där kvävereningen medför stora kostnader. En taxeökning kring 20 % kan där bli aktuell.

Frågor om rapporten besvaras av Jan Söderström, tfn 08-772 45 05. Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas från Kommentus Förlag, 125 88 Älvsjö, tfn 08-749 46 10. Enstaka exemplar kostar 90 kronor + moms, vid beställning av minst 5 är priset 70 kronor + moms per exemplar.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Samhällsbyggnad och miljöpolitik

Jane Cederqvist

Jan Söderström